

01.11.2024

Innspillsnotat høring Fosterhjemsmelding – Meld. St. 29 (2023-2024)

Fosterhjemsområdet har behov for et kraftig løft. Mange har beskrevet dagens situasjon som krise. Det er i dag over 250 barn som venter på fosterhjem. Myndighetene sliter med å rekruttere og beholde gode fosterhjem. I fosterhjemsundersøkelsen svarte kun 25 % at de kunne tenke seg å påta seg et nytt oppdrag og bare 34,5 % at de vil anbefale andre å bli fosterhjem. 1 Dette er alvorlige tall. Spesielt når vi vet at 9 av 10 barn under offentlig omsorg bor i fosterhjem.²

Uten et tilstrekkelig antall fosterhjem vil ikke staten kunne ivareta sin plikt etter Barnekonvensjonen til å gi barn et godt alternativt omsorgstilbud. Investering i fosterhjem vil også ha stor samfunnsøkonomisk verdi. Barn som vokser opp i fosterhjem framfor i institusjon vil i større grad gjennomføre skolegang, delta i arbeidslivet, ha bedre helse og bedre livskvalitet.³

Vi mener det særlig er tre hovedområder som må styrkes i fosterhjemsomsorgen:

- Barnas rettigheter, inkludert retten til familieliv
- Fosterforeldre må få tilstrekkelig rettslige, strukturelle og økonomiske rammer
- Barna må sikres forutsigbarhet og stabilitet under offentlig omsorg

Barneombudet støtter retningen i fosterhjemsmeldingen, og mener flere av forslagene vil være viktig for å sikre barna gode og stabile omsorgsbaser. Vi har i denne høringsrunden trukket ut tre punkter som vi mener ikke er godt nok omtalt i meldingen. Disse innebærer en anbefaling til Stortinget om å anmode regjeringen om å:

- Utrede når det inntreffer en rett til familieliv mellom barn og fosterfamilie og hvilke rettigheter som skal følge med retten til familieliv
- Sørge for at barnets beste alltid skal være førende for samvær
- Vurdere om barnets beste skal være avgjørende for om gjenforeningsmålsetningen opprettholdes når det treffes vedtak om omsorgsovertakelse, samt gi føringer for når gjenforeningsmålet skal oppgis.

---

¹ <https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2024/05/Rapport-Fosterhjemsundersokelsen-2024-1.pdf>

² Bufdir.no

³ <https://www.bufdir.no/aktuelt/ny-rapport-hvordan-gar-det-med-barna-i-barnevernet/>

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889
Youngstorget,
0028 Oslo

Retten til et familieliv i fosterhjemmet

Mange barn blir boende lenge i fosterhjem.⁴ Etter en stund etableres det en rett til familieliv i fosterhjemmet.⁵ Dette medfører imidlertid ikke at fosterforeldrene får partsrettigheter.

Barneombudet mener det er behov for å endre dette. Uttaleretten er for svak til å ivareta retten til et familieliv etter EMK artikkel 8. Det er gode grunner for at fosterforeldre i slike situasjoner bør få partsrettigheter.

Samvær til barnets beste

Barn har i snitt får mer samvær etter dommene i EMD. Slik det er beskrevet i meldingen er det «bekymring for om det blir gjort konkrete nok vurderingar av kva som er best for barnet ved fastsetjing av samvær». Dette er en bekymring vi deler.

Vi er ikke kjent med ny kunnskap som tilsier at en slik økning er til barnets beste og er bekymret for at andre hensyn har fått veie tyngre enn dette, på tross av forpliktelsene i barnekonvensjonen. Det er avgjørende at samvær fastsettes til barnets beste og ikke fører til merbelastning for barn som allerede har opplevd omsorgssvikt.

Flere barn opplever at de er tvunget til samvær, og beskriver at samværet både fortsatte og økte mot deres vilje.⁶ En del fosterforeldre og barneverntjenester beskriver også at barna nå må «tåle mer» enn tidligere. Rundt 30 prosent av fosterforeldrene i fosterhjemsundersøkelsen svarer at det opplever press fra barnevernstjenesten til å ha samvær som er skadelig.

Barneombudet er glade for at regjeringen i kvalitetsreformen har foreslått en bestemmelse som gir barneverntjenesten muligheten til å stanse samvær. Vi mener imidlertid at den foreslåtte bestemmelsen ikke er god nok, og har i vårt høringssvar til kvalitetsreformen ment at terskelen for når barneverntjenesten kan avbryte samvær er lagt for høyt. Samvær bør kunne stanses der barnet er tydelig på at hen ikke ønsker samvær.

Vi er i tillegg bekymret for at nemnd og domstol ikke er gode nok til å foreta konkrete og individuelle vurderinger av hvilket samvær som er til barnets beste. I mange vedtak er det etter vårt syn vanskelig å lese ut hva samværsutmålingen tar utgangspunkt i, og hvilke momenter som vektlegges. Som beskrevet i meldingens punkt 5.10 har Bufdir utarbeidet kunnskapsbaserte retningslinjer for fastsettelse av samvær. Vi mener disse også bør tas i bruk av nemndene.

Gjenforeningsmålet

Mange barn i fosterhjem som mangler ro og stabilitet, se punkt 6.4 i meldingen. Dette handler etter vårt syn blant annet om at barna aldri får avklart om de kan slå seg til ro i fosterhjemmet eller om de skal tilbake til biologiske foreldre. Manglende vurderinger av gjenforeningsmålet og gjentatte rettssaker, gjør det vanskelig for barna å starte et nytt liv med nye relasjoner.

---

⁴ Ca. 50 % bor 3 år eller mer og 25 % bor der syv år eller mer, se NOU 2023:7 4.6.2

⁵ HR-2022-729-A avsnitt 66

⁶ Blod er ikke alltid tykkere enn vann – Barneombudet 2023

Det er høy terskel for å ta barn ut av hjemmet. Likevel vurderer nemnda og domstol sjelden om målet om gjenforening skal oppgis, selv om foreldrene i mange saker har veldig svak omsorgsevne, betydelige hjelpetiltak er forsøkt og lite tyder på at foreldrenes omsorgsevner kan bedres.⁷ En opprettholdelse av gjenforeningsmålet, til tross for at gjenforening fremstår som usannsynlig, kan medføre at noen barn utsettes for mer samvær enn hva som er til barnets beste.

Vi er derfor glade for at departementet har foreslått en bestemmelse i barnevernsloven som pålegger barneverns- og helsenemnda å vurdere målet om gjenforening. Forslaget gjelder imidlertid kun i saker om tilbakeføring, og vi mener dette er for snevert. Etter vårt syn bør målsetningen vurderes ved førstegangsbehandling av saken, ved tilbakeføringssaker og automatisk etter en viss tid.⁸

Vi har også ment at foreldreansvaret etter en tid bør vurderes overført til fosterforeldrene. Her bør Stortinget se til den svenske løsningen, der det er en slik vurdering etter to år.

Barneombudet stiller spørsmål ved om gjenforening alltid skal være målet når et barn flyttes ut av hjemmet.⁹ Etter vårt syn bør barnets beste være førende. Når dette skal være barnevernlovens grunnleggende hensyn (§ 1-3), kan vi ikke forstå hvorfor dette ikke også skal gjelde for om det skal jobbes for gjenforening. Noen barn som flyttes ut av hjemmet, skal aldri hjem. Da bør det også vurderes om det fra start er hensiktsmessig å jobbe for en gjenforening. Vi mener derfor Stortinget bør be regjeringen vurdere om det ved omsorgsovertakelser skal være barnets beste som er førende for om det skal jobbes for gjenforening. Avklaring av dette kan også gi en ro og trygghet for barna, noe som kan gjøre det enklere å ha en relasjon med biologiske foreldre når samvær ikke lenger forstyrres av frykt og uro for tilbakeføring.

Høyesterett har slått fast at gjenforeningsmålet kan oppgis dersom det foreligger sterke og spesielle grunner, samtidig som ett av tre vilkår er oppfylt. Disse er;

- dersom foreldrene er særlig uegnet,
- dersom opprettholdelse av gjenforeningsmålet kan skade barnets helse og utvikling eller
- dersom det har gått betydelig tid.¹⁰

Tilbakemeldinger Barneombudet har fått fra nemnder, advokater og ansatte i barneverntjenesten er at det hersker stor usikkerhet om hva som egentlig ligger i disse vilkårene. Dette kan få den følge at nødvendige vurderinger og avklaringer ikke blir foretatt, og at gjenforeningsmålet opprettholdes i saker der det skulle vært oppgitt. Vi mener derfor det er viktig at myndighetene tar tak i denne usikkerheten, og vurderer hvordan det kan tydeliggjøres hva som faktisk ligger i vilkårene.

---

⁷ <https://skriftserien.oslomet.no/index.php/skriftserien/article/view/753>

⁸ <https://www.barneombudet.no/vart-arbeid/hoyringssvar/horingssvar-forslag-til-endring-i-barnevernsloven-kvalitetsreformen> side 25

⁹ <https://www.barneombudet.no/vart-arbeid/hoyringssvar/horingssvar-forslag-til-endring-i-barnevernsloven-kvalitetsreformen> side 23

¹⁰ HR-2021-474-A avsnitt 41